

UTM
UNIVERSITI TEKNOLOGI MALAYSIA

OPENCOURSEWARE

Institusi-Institusi Islam (UICI 2042)

Institusi Perundangan

Nurazmallail Bin Marni

Sayed Mahussain Bin Sayed Ahmad al-Idrus

Inspiring Creative and Innovative Minds

ocw.utm.my

OBJEKTIF

- Memberi gambaran umum mengenai perundangan Islam dari segi konsep, ciri-ciri, sumber, dan skop perundangan
- Mengutarakan aspek perbandingan antara perundangan Islam dan perundangan sivil
- Membincangkan kedudukan dan pelaksanaan undang-undang Islam di Malaysia berdasarkan latar belakang sejarah dan realiti semasa
- Menjelaskan beberapa persoalan yang sering ditimbulkan berkaitan pelaksanaan undang-undang Islam dan cadangan penyelesaiannya.

Kenapa Manusia Perlukan Sistem Perundangan Allah?

1. Manusia hidup secara bersosial dan perlukan peraturan yang adil dalam kesemua aspek kehidupan.
2. Manusia cenderung melakukan perkara positif atau negatif. Jadi, perlukan satu *standard* yang ditentukan oleh Tuhan dan boleh mengembalikannya kepada nilai positif.
3. Definisi “adil” adalah berbeza-beza mengikut bangsa dan warna kulit, sempadan geografi dan negara, tempoh dan zaman, pemikiran dan ideologi, pengaruh persekitaran dan pendidikan, perbezaan jantina dan gender; dan sebagainya. Syariat diperlukan bagi menentukan nilai keadilan yang bersifat mutlak.

KONSEP: PENGERTIAN SYARIAH ISLAM

- Perundangan Islam = Syariah Islam
- “Syariah” dari segi bahasa bererti
 - (1) sumber air yang menjadi tumpuan orang ramai untuk tujuan minum atau tujuan-tujuan lain
 - (2) jalan yang lurus.
- Dari segi istilah, syariah ialah
“apa sahaja yang diturunkan oleh Allah melalui Rasul-Nya Muhammad s.a.w. kepada manusia sebagai satu sistem hidup yang perlu diikuti”

Sambungan...

- Dari segi teknikalnya istilah “undang-undang” dan “syariah” sedikit berbeza.
- Walau bagaimanapun, dari sudut penggunaan, “undang-undang Islam” (*Islamic Law*) adalah sama maksudnya dengan “undang-undang Syariah”

CIRI-CIRI PERUNDANGAN ISLAM

Ciri Pertama: Penggubal dan sumbernya adalah Allah

- Undang-undang Islam bersumberkan wahyu sama ada berupa al-Quran atau al-Sunnah dan bukan direka-reka oleh manusia atau kelompok tertentu.
- Dakwaan orientalis bahawa Islam dan undang-undangnya adalah rekaan Muhammad s.a.w.
- Penentuan hukum oleh para mujtahid melalui ijtihad hanyalah pentafsiran terhadap sumber wahyu yang tidak jelas. Justeru, ulama mujtahid tidak boleh dikatakan sebagai penggubal kerana proses ijtihad dalam penentuan hukum adalah terikat dengan peraturan dan prinsip yang telah ditetapkan oleh al-Quran dan al-Sunnah.

Dalam konteks Malaysia, undang-undangnya

- Bersumberkan undang-undang bertulis dan tidak bertulis.
- Undang-undang bertulis ialah undang-undang yang terdapat dalam Perlembagaan Persekutuan dan perlembagaan negeri-negeri, serta dalam statut-statut tertentu.
- Undang-undang tidak bertulis pula terdapat dalam kes-kes yang dibicarakan oleh mahkamah-mahkamah, adat-adat tempatan dan sebagainya. Undang-undang ini berasal daripada prinsip-prinsip kepada undang-undang Inggeris yang bersumberkan *Common Law* dan Ekuiti.

CONTOHNYA,

- Kanun Acara Jenayah di Malaysia diambil daripada *Indian Criminal Procedur Code* yang berasaskan undang-undang jenayah yang berkuatkuasa di England dan Akta Undang-undang Sivil 1956 yang berdasarkan undang-undang sivil di England.
- Jelaslah bahawa undang-undang yang terdapat di Malaysia adalah berasal daripada undang-undang Inggeris yang secara asasnya tidak ada kena mengena dengan masyarakat Malaysia sama ada Melayu, Cina, atau India.

BEZA ANTARA UNDANG-UNDANG ISLAM DENGAN UNDANG-UNDANG SIVIL

1. Segala prinsip dan peraturan dalam undang-undang Islam adalah bebas daripada unsur zalim, kekurangan atau mengikut hawa nafsu. Ini adalah kerana ia ditentukan sendiri oleh Allah yang bersifat sempurna dan jauh daripada kekurangan serta tiada sebarang kepentingan terhadap makhluk-Nya.
2. Kepatuhan kepada undang-undang Islam adalah dengan rela hati, suka rela, tanpa dipaksa, dan oleh yang demikian boleh menjamin undang-undang berkenaan berkuatkuasa dengan baik dalam masyarakat.

Ciri Kedua: Kemanusiaan

- Maksudnya syariah Islam bersifat realistik dan selari dengan fitrah manusia. Setiap perundangannya sesuai, bermanfaat, dan mampu dilaksanakan oleh manusia.
- Islam memperakui penggunaan dan potensi akal dalam menangani pelbagai masalah manusia yang tiada keterangannya dalam sumber wahyu, asal sahaja tidak menyalahi asas-asas wahyu.
- Justeru, selain al-Quran dan al-Sunnah, wujudnya sumber-sumber perundangan Islam yang berteraskan penggunaan akal yang dipimpin antaranya *qiyas*, *istihsan*, dan *maslahah mursalah*.

Ciri Ketiga: Universal (Kesejagatan)

- Undang-undang Islam bukan hanya untuk masyarakat atau bangsa tertentu sahaja, bahkan untuk seluruh manusia.
- Maksud firman Allah S.W.T. *“Katakanlah: “Hai manusia sesungguhnya aku adalah utusan Allah kepadamu semua”* (Surah al-A'raf, 7:158).
- Maksud firman Allah S.W.T. *“Dan Kami tidak mengutus kamu, melainkan kepada umat manusia seluruhnya sebagai pembawa berita gembira dan sebagai pemberi peringatan, tetapi kebanyakan manusia tiada mengetahui”* (Surah Saba', 34:28).
- Keadilan ditegakkan tanpa bias kepada bangsa, warna kulit, kedudukan sama ada pemimpin atau rakyat, kaya atau miskin malah kepada penganut agama lain sekalipun.

Ciri Keempat: Berkekalan

- Dengan ciri ini, undang-undang Islam pasti sesuai untuk dilaksanakan pada setiap zaman dan tempat.
- Undang-undang Islam berbeza dengan undang-undang ciptaan manusia yang sentiasa berubah mengikut perubahan keperluan sesuatu masyarakat.
- Adalah lumrah bagi undang-undang mengalami perubahan akibat pindaan atau dimansuhkan serta diganti dengan undang-undang baru. Oleh itu, dikatakan bahawa peraturan dan undang-undang yang digubal dua puluh tahun dahulu tidak sesuai dilaksanakan sekarang kerana keperluan dan situasinya telah berubah.

Contohnya;

- Undang-undang Islam menetapkan hukuman bagi jenayah tertentu (khususnya dalam kategori *hudud* dan *qisas*) adalah bersifat tetap dan tidak berubah sehingga ke hari kiamat, walaupun hidup manusia telah jauh berubah daripada zaman Nabi Muhammad s.a.w.
- Pengharaman unsur judi dan riba dalam sistem ekonomi juga adalah tetap dan tidak berubah walaupun bentuk judi dan riba telah berubah berdasarkan perubahan corak hidup manusia.

TUDUHAN ORIENTALIS

- bahawa undang-undang Islam adalah bersifat jumud, kaku, dan tidak bersifat responsif terhadap masa dan keadaan.
- Penjelasannya: Nas-nas syariah (teks perundangan dalam al-Quran dan al-Sunnah) kebanyakannya adalah bersifat umum, iaitu berupa kaedah atau prinsip-prinsip asas sahaja dan ini menjadikan syariah Islam fleksibel dari segi praktikalitinya. Sifat teks perundangan yang sebegini akan memberikan kelonggaran bagi pihak legislatif untuk menetapkan peraturan atau hukum yang sesuai dengan keadaan tempat dan masa, asalkan tidak bercanggah dengan prinsip-prinsip umum yang telah ditetapkan.

Buktinya,

- Selama 14 kurun syariah Islam mampu menangani segala isu dan permasalahan yang timbul dalam kehidupan manusia daripada pelbagai bangsa, negara, dan tamadun.
- Kesemua persoalan baru yang tidak pernah berlaku pada zaman Rasulullah s.a.w. dapat diselesaikan oleh para mujtahid (*jurist*) bermula pada zaman Sahabat, para pengikut Sahabat dan seterusnya para mujtahid sekarang.
- Semua isu, peristiwa dan permasalahan tersebut mampu ditangani oleh mujtahid dengan meletakkan kedudukannya dalam konteks taklif seorang muslim berpandukan kepada kaedah-kaedah yang bersifat umum.

ANTARA CONTOHNYA,

- Ulama mujtahid berjaya menangani isu-isu sains dan teknologi seperti pernian beradas (bayi tabung uji), pengklonan manusia, pendermaan organ, dan pembuktian DNA.
- Pada zaman sahabat pun berlaku isu-isu yang dianggap baru kerana tiada nas dan tidak pernah berlaku pada zaman Rasulullah s.a.w. Misalnya kadar hukuman bagi peminum arak, zakat kuda, kedudukan orang mu'allaf sebagai penerima agihan zakat, kedudukan talak yang dilafazkan sekali gus, pembahagian tanah taklukan, serta pengumpulan dan penulisan al-Quran.

5 Faktor Yang Menjadikan Syariat Islam Sentiasa Relevan

1. Luasnya kekosongan yang ditinggalkan oleh teks perundangan (nas-nas syarak) yang membolehkan ijtihad dilakukan terhadap perkara yang tidak dinyatakan kedudukannya dalam nas. Dengan kekosongan ini, maka wujudnya metodologi pengeluaran hukum yang dikenali sebagai *qiyas*, *istihsan*, *masalah mursalah*, *'uruf* dan lain-lain.

Sambungan...

2. Sebahagian besar teks perundangan Islam – berbeza dengan undang-undang ciptaan manusia – adalah bersifat umum dan berupa hukum yang bersifat universal.

Sambungan...

3. Sebahagian teks perundangan Islam adalah bersifat fleksibel dari segi pemahaman dan pentafsiran. Perbezaan dari segi inilah yang menyebabkan kemunculan mazhab-mazhab (*schools of law*) yang kita ketahui pada hari ini. Namun perlu difahami bahawa perbezaan ini hanya wujud dalam perkara-perkara cabang (*furu'*) dan bukannya dalam perkara prinsip (*usul*).

Sambungan...

4. Perundangan Islam meraikan manusia dalam keadaan kesusahan, menghadapi halangan dan situasi khusus (yang dikecualikan daripada memakai hukum asal). Maksud firman Allah “Allah menghendaki kemudahan bagimu, dan tidak menghendaki kesukaran bagimu (al-Baqarah,2:185), “Allah hendak memberikan keringanan kepadamu, dan manusia dijadikan bersifat lemah (al-Nisa’,4:28), dan firman Allah S.W.T. “Allah tidak hendak menyulitkan kamu, tetapi Dia hendak membersihkan kamu dan menyempurnakan nikmat-Nya bagimu, supaya kamu bersyukur (al-Ma’idah,5:6).

Sambungan...

Beberapa hukum asal dikecualikan apabila terdapatnya unsur-unsur yang mendatangkan bahaya dan kesusahan kepada manusia seperti;

1. diharuskan berbuka puasa ketika sakit yang membahayakan kesihatan
2. diharuskan solat secara *jama'* dan *qasar* ketika bermusafir
3. diharuskan membuka aurat (sekadar perlu) untuk tujuan rawatan penyakit
4. diharuskan memakan makanan yang diharamkan ketika terdesak yang mengancam nyawa dan seumpamanya.

Sambungan...

5. Fatwa (Keputusan hukum syarak oleh seorang mujtahid boleh berubah dengan sebab perubahan masa, tempat dan keadaan. Hukum syarak yang diputuskan melalui fatwa adalah fleksibel, tidak bersifat prinsip dan boleh berubah berasaskan kepentingan masyarakat, seperti penentuan hukuman jenayah berbentuk *ta'zir*.
 - Hukum syarak yang bersifat prinsip dan dianggap teras dalam agama seperti wajib dan haramnya sesuatu perkara, hukuman *hudud* bagi kesalahan-kesalahan jenayah tertentu dan seumpamanya yang tidak boleh diijtihadkan dan tidak boleh berubah.

Ciri Kelima: Komprehensif (Syumul)

- Maksudnya syariah Islam adalah satu sistem hidup yang lengkap, merangkumi segenap aspek kehidupan di dunia dan akhirat.
- Berbanding dengan agama-agama lain yang hanya membataskan skop perbincangan agama kepada soal hubungan antara makhluk dengan Tuhan sahaja.
- Syariah Islam mengajarkan manusia kaedah untuk menjalin tiga bentuk hubungan; hubungan manusia dengan Allah, manusia dengan manusia, dan manusia dengan alam.

SUMBER PERUNDANGAN ISLAM

- Sumber ialah dalil (*proofs*) yang menjadi sandaran bagi sesuatu hukum itu ditentukan.
- Perbincangan mengenai sumber perundangan bukan sahaja berkisar mengenai persoalan apakah dalil bagi sesuatu ketetapan hukum, bahkan juga berkait dengan persoalan epistemologi, iaitu hierarki sumber dari sudut turutan sumber yang paling tinggi dan berautoriti, kemudian diikuti oleh yang seterusnya. Perkara inilah antara yang ditekankan dalam pengajian metodologi hukum Islam yang terdapat dalam kitab-kitab usul fiqh (*Islamic Jurisprudence*) termasuklah *-al-Risalah* karya Imam al-Shafi'i, kitab yang pertama disusun secara sistematik dalam bidang usul fiqh.

SUMBER PERUNDANGAN ISLAM

- 1 • AL-QURAN
- 2 • AL-SUNNAH
- 3 • *Ijma' (Consensus of Legal Opinion)*
- 4 • *Qiyas (Analogical Deduction)*
- 5 • *Istihsan (Jurisric Preference)*

Umumnya, sumber perundangan Islam terbahagi kepada ;

1. **SUMBER UTAMA**, iaitu al-Quran dan al-Sunnah.
2. **SUMBER SAMPINGAN**, iaitu sumber yang lahir daripada sumber-sumber utama seperti *ijma'*, *qiyas*, *maslahah mursalah* dan banyak lagi yang berfungsi sebagai metodologi atau alat untuk “menterjemahkan” wahyu dalam bentuk hukum kepada manusia. Justeru, sebarang hukum yang dikeluarkan menerusi sumber sampingan tidak boleh bercanggah dengan sumber utama/wahyu, sama ada secara langsung atau semangatnya.

Sumber perundangan Islam juga boleh dibahagikan kepada:

1. Sumber yang disepakati oleh ulama', iaitu al-Quran, al-Sunnah, *ijma'* dan *qiyas*.
2. Sumber-sumber yang tidak disepakati oleh ulama'. Antaranya ialah *istihsan*, *maslahah mursalah*, *istishab*, *'urf*, pendapat sahabat Rasulullah s.a.w. dan perundangan sebelum Islam.

SUMBER PERTAMA: Al-Quran

- al-Quran adalah “kalam Allah yang diturunkan kepada Rasulullah Muhammad s.a.w. dalam bahasa Arab sebagai mukjizat yang membuktikan kerasulan baginda, tertulis di dalam mashaf, sampai kepada kita secara mutawatir dan membacanya dikira sebagai ibadat, bermula dengan surah al-Fatihah dan berakhir dengan surah al-Nas.”
- Al-Quran adalah perlembagaan yang menjadi panduan hidup dan mengandungi keseluruhan aspek kehidupan manusia yang secara umumnya terbahagi kepada tiga, iaitu aspek akidah (keimanan kepada Allah dan juga rukun-rukun Iman yang lain), akhlak, dan hukum-hakam berkenaan tindak-tanduk dan tutur kata seorang mukallaf.

Pendekatan Hukum al-Quran

- Sebahagian besar daripada hukum dalam al-Quran diterangkan dalam bentuk *kulli* dan *ijmali*.
- Bentuk *kulli* bermaksud al-Quran hanya menerangkan hukum secara keseluruhan dengan menyebut prinsip umum yang akan menjadi asas kepada hukum-hukum terperinci.
- Contohnya, perintah supaya berpegang dengan dasar syura (Surah Ali 'Imran, 3:152), perintah supaya berlaku adil (Surah al-Nahl, 16:90; al-Nisa', 4:59), haram mengambil harta milik orang lain (Surah al-Baqarah, 2:188), dan perintah menunaikan janji (Surah al-Ma'idah, 5:1).

Sambungan ...

- Bentuk *ijmali (brevity)* pula bermaksud penerangan hukum secara umum, iaitu tidak secara terperinci. Hukum-hukum sebegini memerlukan perincian daripada al-Sunnah.
- Misalnya hukum kewajipan solat (tidak diterangkan dalam al-Quran bilangan rakaat dan cara melakukannya, kewajipan mengeluarkan zakat (tidak dinyatakan kadar dan cara), haji (tidak diterangkan cara) dan pengharaman riba (tidak diperincikan maksud dan bentuknya).

Sambungan ...

- Penerangan hukum dengan cara kulli dan ijmal banyak berlaku pada hukum-hukum yang bersifat amali.
- Terdapat juga ayat-ayat al-Quran yang menerangkan hukum secara terperinci (*tafsili/detail*). Contohnya ayat-ayat mengenai kadar pembahagian pusaka, dan hukuman bagi sesetengah jenayah *hudud*.
- Hukum-hukum yang berkaitan dengan akidah dan akhlak juga diterangkan dalam bentuk terperinci.

Sumber Kedua: Al-Sunnah

- Definisi al-Sunnah/Hadis ialah “Segala yang datangnya daripada Rasulullah s.a.w. sama ada berupa perkataan (*sunnah qawliyyah*), perbuatan (*sunnah fi’liyyah*) atau perakuan (*sunnah taqririyyah*).

Al-Sunnah Berperanan Sebagai;

1. Mengakui dan menegaskan hukum-hukum yang terdapat dalam al-Quran. Misalnya, kewajipan solat, zakat, puasa dan haji; larangan syirik dan menjadi saksi palsu.
2. Menjelas dan memperincikan hukum-hukum daripada al-Quran yang bersifat umum. Misalnya, perincian cara pelaksanaan solat, zakat, haji, puasa, dan berjual beli.
3. Menerangkan hukum-hukum yang tidak dinyatakan dalam al-Quran. Misalnya, larangan “memadukan” anak saudara dengan ibu saudara, pengharaman memakai sutera bagi lelaki, serta penerimaan seorang saksi dan satu sumpah untuk memutuskan hukum.

SUMBER KETIGA: *Ijma' (Concensus of Legal Opinion)*

- *Ijma'* ialah persetujuan kesemua ulama' mujtahidin daripada kalangan umat Islam dalam satu masa selepas kewafatan Rasulullah s.a.w. dalam perkara hukum syarak.
- Apabila berlakunya *ijma'* ke atas sesuatu perkara, maka hukum yang ditetapkan melalui *ijma'* adalah sabit (tetap).
- Walau apa pun, *ijma'* mestilah diputuskan dengan bersandarkan dalil, sama ada al-Quran, al-Sunnah, *qiyas*, *'uruf* dan sumber-sumber hukum yang lain. Hal ini adalah bagi mengelakkan sebarang kemungkinan berlakunya kesalahan dalam berijtihad.

Ijma' terbahagi kepada :

1. *Ijma' sarih* – iaitu *ijma'* yang dinyatakan secara jelas oleh semua mujtahid ke atas satu-satu persoalan.
2. *Ijma' sukuti* – iaitu *ijma'* yang berlaku secara senyap yang mana sebahagian mujtahid menyuarakan pandangannya berkenaan suatu persoalan hukum, sedangkan mujtahid yang lain hanya mendiamkan diri tanpa menyetujuinya dan tidak membantahnya.

SUMBER KEEMPAT:

Qiyas (Analogical Deduction)

- *Qiyas* ialah “menyamakan sesuatu perkara yang tidak ada nas mengenai kedudukan hukumnya dengan perkara yang telah sedia ada hukumnya dengan nas berdasarkan persamaan *'illah* yang wujud antara kedua-dua perkara tersebut.
- Maksud *'illah* dalam definisi *qiyas* ialah sifat yang ada pada perkara asal yang hukumnya terbina atas sifat tersebut. Sifat inilah yang dipastikan wujud pada perkara baru bagi menentukan hukum perkara baru itu sama dengan perkara asal. Secara longgarnya, *'illah* bolehlah disamakan dengan konsep *ratio decidendi* dalam undang-undang Inggeris.

Contoh hukum diputuskan berdasarkan kaedah qiyas ialah:

- Pengharaman dadah dan semua bentuk makanan atau minuman yang memabukkan. Hukum ini adalah berdasarkan persamaan *'illah* (iaitu memabukkan) pada hukum haramnya arak yang telah dinaskan dalam al-Quran dan al-Sunnah.
- Penerima wasiat yang membunuh pewasiat ditegah daripada menerima harta wasiat. Hukum ini berdasarkan persamaan *'illah* (iaitu mempercepatkan penerimaan harta sebelum waktu yang dia berhak menerimanya) dengan hukum ahli waris yang membunuh orang yang diwarisinya adalah tidak berhak menerima pusaka yang telah dinaskan.

SUMBER KELIMA: *Istihsan (Jurisric Preference)*

- *Istihsan* ialah tindakan seseorang mujtahid yang tidak mengamalkan qiyas nyata (*qiyas jali*) kerana menggunakan qiyas tersembunyi (*qiyas khafi*), atau mengambil hukum pengecualian dan bukannya hukum keseluruhan (*kulli*) kerana terdapat dalil yang meyakinkan untuk dia melakukan sedemikian.
- Secara mudahnya, apabila seseorang mujtahid berhadapan dengan isu baru yang tidak terdapat dalam nas, dia akan menggunakan kuasa budi bicaranya untuk sampai kepada hukuman yang paling adil dan lebih bermaslahah sesuai dengan roh perundangan Islam, walaupun ia bertentangan dengan kaedah qiyas.

CONTOH ISTIHSAN

- Keharusan mewakafkan harta alih termasuklah wakaf tunai dan saham wakaf yang terdapat sekarang, sungguhpun mengikut kaedah asalnya wakaf tidak boleh dibuat terhadap harta alih.
- Begitu juga keharusan keharusan jualan tempahan/*salam* (*prepaid forward sale*) dan *istisna'* (*commission to manufacture*) yang sangat banyak diamalkan masa kini.

SUMBER KEENAM: MASLAHAH MURSALAH (Consideration of Public Interest)

- *Maslahah mursalah* ialah kepentingan yang tidak mendapat sokongan atau tentangan daripada nas-nas al-Quran dan al-Sunnah, namun ia mempunyai lebih banyak kesamaan dengan masalah yang diperakui oleh al-Quran dan al-Sunnah.
- Contohnya ialah pengumpulan al-Quran selepas kewafatan Rasulullah s.a.w., hukuman *qisas* ke atas pembunuh secara berkumpulan terhadap seorang mangsa, pengenaan cukai kepada rakyat untuk menampung keperluan jihad, serta mewujudkan jabatan dan kementerian dalam pentadbiran negara.

Sambungan...

- Walau bagaimanapun, perlu diingatkan bahawa seseorang tidak boleh mendakwa bahawa apa yang dilakukannya adalah berdasarkan *masalahah* kalau ia bertentangan dengan nas al-Quran dan al-Sunnah yang jelas.
- Misalnya, minum arak atas dasar *masalahah* untuk menyelesaikan masalah yang membelenggu fikirannya, mengeluarkan lesen judi atau pertaruhan atas dasar *masalahah* untuk mendapat keuntungan cukai kepada negara, berurusan dengan riba atas alasan *masalahah* untuk mendapat keuntungan yang lebih dan seumpamanya.

SUMBER KETUJUH: *'Uruf (Custom)*

- *'Uruf* atau adat ialah sesuatu yang telah menjadi kebiasaan kepada masyarakat dalam kehidupan harian sama ada ia berupa amalan perbuatan atau kata-kata.
- *'Uruf* yang diiktiraf sebagai sumber perundangan adalah *'uruf* yang tidak berlawanan dengan kehendak syarak. Jika *'uruf* itu menghalalkan yang haram atau mengharamkan yang halal, maka ia adalah ditolak sama sekali.

CONTOH URUF MASYARAKAT DI MALAYSIA

- Pemberian oleh lelaki yang meminang kepada pihak perempuan tidak dianggap sebagai sebahagian mas kahwin
- Berjual beli tanpa akad oleh kedua-dua pihak penjual dan pembeli atau salah seorang daripadanya
- Menghidangkan makanan kepada tetamu dianggap sebagai keizinan kepada tetamu untuk mengambilnya.

ANTARA FUNGSI URUF DALAM PENENTUAN HUKUM

- *Uruf* menjadi penentu bagi sesuatu hukum misalnya;
 1. barang kemas yang dipakai wajib dikeluarkan zakat jika melebihi kadar '*uruf*' masyarakat setempat
 2. hukuman potong tangan hanya dikenakan jika barang yang dicuri itu diletakkan di tempat yang biasa disimpan dan dianggap selamat – persoalan tempat simpanan ini ditentukan oleh '*uruf*' sesuatu masyarakat.

SKOP PERUNDANGAN ISLAM

1) **Ibadah** (hubungan manusia & Tuhan).

Contoh: solat, puasa, zakat, dan haji.

2) **Muamalah** (hubungan sesama manusia).

Contoh: undang-undang keluarga, sivil, jenayah, dan pentadbiran.

- Pembahagian berdasarkan tujuan utama perlakuan manusia. Apabila tingkah laku itu bertujuan untuk mencari keredaan Allah, maka ia diistilahkan sebagai ibadat. Manakala yang bertujuan untuk mencapai kepentingan hidup duniawi, ia diistilahkan sebagai muamalat.

MAKSUD IBADAT & MUAMALAT

- **Ibadat** ialah hukum-hukum (*rules*) yang mengatur usaha manusia untuk mencari keredaan Allah, atau urusan berkenaan hubungan langsung antara manusia dengan Allah seperti solat, puasa, zakat, haji dan ibadah-ibadah khusus yang lain sama ada wajib atau pun sunat.
- **Mu'amalat** pula ialah hukum-hukum yang mengatur tentang urusan hidup manusia seharian, baik secara individu ataupun secara berkelompok.

KATEGORI UNDANG-UNDANG ISLAM

- 1 • Undang-undang keluarga (*personal law*)
- 2 • Undang-undang sivil
- 3 • Undang-undang urusan perdagangan
- 4 • Undang-undang kehakiman
- 5 • Undang-undang mengenai hubungan warganegara non-muslim di dalam negara Islam
- 6 • Undang-undang mengenai hubungan negara Islam dengan negara-negara bukan Islam
- 7 • Undang-undang Perlembagaan dan pentadbiran negara
- 8 • Undang-undang mengenai kewangan awam
- 9 • Undang-undang Jenayah (*criminal law*)

KATEGORI UNDANG-UNDANG ISLAM

1. Undang-undang keluarga (*personal law*), iaitu peraturan yang berkaitan dengan pembentukan keluarga, perkahwinan, perceraian, nafkah, nasab, hak-hak suami isteri dan seumpamanya. Di Malaysia, undang-undang ini dikodifikasikan dalam Akta/Enakmen Undang-undang Keluarga Islam di setiap negeri.
2. Undang-undang mengenai peraturan sivil (*al-ahkam al-madaniyyah* atau diistilahkan sebagai *fiqh al-mu'amalah*) yang berkaitan dengan pelaksanaan muamalah individu dengan yang lain seperti jual beli, sewaan, gadaian dan pemberian.
3. Undang-undang mengenai urusan perdagangan seperti pensyarikatan, muflis, kredit dan seumpamanya.

SAMBUNGAN ...

4. Undang-undang kehakiman iaitu yang berkaitan dengan pengadilan, mahkamah dan bidang kuasanya, pendakwaan, pembuktian, penyaksian, sumpah dan seumpamanya.
5. Undang-undang mengenai hubungan warganegara non-muslim di dalam negara Islam. Ini termasuklah berkenaan hak dan tanggung jawab mereka di negara Islam, tanggungjawab negara Islam terhadap mereka serta mengatur hubungan antara muslim dan non-muslim di negara Islam.
6. Undang-undang mengenai hubungan negara Islam dengan negara-negara bukan Islam.

SAMBUNGAN ...

7. Undang-undang Perlembagaan dan juga pentadbiran negara, iaitu undang-undang asas mengenai pemerintahan sesebuah negara. Antara yang terpenting dalam undang-undang ini ialah limitasi kuasa-kuasa eksekutif, legislatif (perundangan) dan judisiari (kehakiman) sesebuah negara Islam. Perkara-perkara ini dibicarakan oleh sarjana Islam dalam topik "*Siyasah Syar'iyah*" atau boleh difahami sebagai kaedah-kaedah pentadbiran sesebuah negara.

SAMBUNGAN ...

8. Undang-undang mengenai kewangan awam, iaitu berkenaan sumber dan perbelanjaan sesebuah negara. Ia juga menyatakan hak dan tanggungjawab kewangan individu (rakyat) dan juga negara. Dalam sejarah Islam, institusi yang memainkan peranan ini ialah baitulmal. Dalam dunia moden, peranan ini bolehlah disamakan dengan perbendaharaan negara.
9. Undang-undang Jenayah (*criminal law*), iaitu peraturan yang menentukan kesalahan jenayah dan bentuk hukuman yang dijatuhkan ke atas pesalah. Tujuannya adalah untuk memelihara anggota masyarakat daripada tindakan kejahatan yang boleh menggugat keamanan masyarakat.

PELAKSANAAN SYARIAT ISLAM SECARA MENYELURUH

- Keindahan dan keunggulan syariat Islam hanya akan dikecapi jika kesemua ruang lingkup undang-undang yang disebutkan ini dilaksanakan.
- Syariat Islam tidak boleh dilihat secara “sekerat-sekerat” atau diambil juzuk-juzuk tertentu sahaja untuk memperlihatkan keunggulannya.
- Sebahagian besar sarjana Barat yang mengkaji syariah memeluk agama Islam kerana didorong oleh keindahan syariah Islam itu sendiri – misalnya, Martin Lings, William Chittick, Maryam Jamelah, Sachiko Murata, Leonard Binder, Muhammad Asad dan Maurice Bucaille.

SAMBUNGAN ...

- Seandainya keindahan syariah Islam itu dikaji dan dipelajari secara objektif oleh penganut bukan Islam di Malaysia, nescaya kekeliruan yang timbul itu akan terhapus.
- Buktinya, boleh dilihat bahawa selepas “Peristiwa 11 September”, masyarakat Barat telah berusaha mengkaji ajaran Islam daripada sumbernya yang betul, iaitu al-Quran dan al-Sunnah, bukan hanya membaca sumber-sumber propaganda yang tidak berasas.
- Hasilnya, sebahagian besar masyarakat Barat berasa hairan kerana sebahagian besar ajaran Islam didapati penuh dengan nilai kemanusiaan yang amat baik dan kemuncaknya ramai yang telah memeluk Islam.

PRINSIP-PRINSIP ASAS PERUNDANGAN ISLAM

1) Pembalasan

3) Pemulihan

2) Pencegahan

KEISTIMEWAAN PERUNDANGAN ISLAM Menurut Abdullah Nasih Ulwan

- 1 • Ketuhanan (*Rabbani*)
- 2 • Universal (*Alamiyy*)
- 3 • Menyeluruh (*Syumul*)
- 4 • Asli & Mantap (*Thabat*)
- 5 • Fleksibel Memelihara Keperluan Insan (*Murunah*)
- 6 • Keseimbangan (*Tawazun*)
- 7 • Saling mengikat dan berkaitan antara akidah & kehidupan (*Talazum & Ijabiyah*)
- 8 • Keadilan (*al-Adl*)